

فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی

سال سوم، شماره چهارم، تابستان ۱۳۹۱ (پیاپی ۱۲)

بررسی سهم هر یک از متغیرهای هوش و خلاقیت در پیش بینی قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن^۱

دکتر فریده دوکانه ای فرد*

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی سهم هر یک از متغیرهای هوش و خلاقیت در پیش‌بینی قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دوره کارشناسی پیوسته بود که در سال‌های تحصیلی ۸۹-۱۳۸۷ فارغ التحصیل شده‌اند. از بین جامعه مذکور گروه نمونه به تعداد ۲۵۰ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. داده‌ها با اجرای الف- آزمون هوش ریون پیشرفته ب- آزمون سنجش خلاقیت عابدی ج- آزمون جامع کارآفرینی احمد پور داریانی جمع‌آوری شده است. تحلیل آماری داده‌ها با استفاده از تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد: متغیر خلاقیت بالاترین سهم را در تبیین قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان داشته است. در حالی که سهم متغیر هوش در پیش‌بینی قدرت کارآفرینی در هیچ سطحی معنی‌دار نبوده است. از سوی دیگر سهم هر یک از متغیرهای هوش و خلاقیت در پیش‌بینی قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان رشته‌های مختلف تحصیلی متفاوت بوده است. در رشته‌های زبان و ادبیات انگلیسی و رشته مهندسی کامپیوتر و کتابداری به ترتیب متغیرهای خلاقیت و سپس هوش و خلاقیت در پیش‌بینی کارآفرینی معنی‌دار بوده است. در حالی که در رشته‌های مشاوره و حسابداری هیچ یک از متغیرهای هوش و خلاقیت در پیش‌بینی کارآفرینی معنی‌دار نبوده است.

کلید واژه‌ها: هوش، خلاقیت، کارآفرینی

مقدمه

در عصر حاضر که آن را جامعه فراصنعتی و فرا اطلاعاتی نامیده‌اند، اشتغال مهم‌ترین چالشی است که در برنامه‌های توسعه کشور باید به آن توجه خاصی داشت. به نظر می‌رسد در صورت حل نشدن مشکل اشتغال، ظهور مشکلات اقتصادی مانند رکود و فاصله طبقاتی، مشکلات اجتماعی و روانی و همچنین رشد پدیده بیکاری را شاهد خواهیم بود.

۱- این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی با همین عنوان است که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن انجام شده است.

از سوی دیگر در این عصر تحولات سریع و تکنولوژی پیشرفته از اهمیت کار یدی کاسته شده و به جای آن نیروی انسانی کیفی که توان خلاقیت، نوآوری و کارآفرینی با به کارگیری نیروی فکر و اندیشه دارد، اهمیت یافته است. در چنین فضایی که تفکر و اندیشه عامل تمایز و برتری است، جوامعی می‌توانند توسعه یابند که از منبع انسانی که منشأ فکر و ایده است و حیاتی‌ترین عامل تولید محسوب می‌شود، بیشترین بهره برداری را داشته باشند.

برخی از صاحب نظران بر این باورند که در جامعه اطلاعاتی سه انقلاب به وقوع پیوسته و در حال تکامل است:

۱- انقلاب دیجیتالی

۲- انقلاب اینترنتی

۳- انقلاب کارآفرینی

برخی از صاحب نظران عصر حاضر را عصر کارآفرینانه نام‌گذاری کرده‌اند و معتقدند کارآفرینان با تکیه بر ویژگی‌های فردی و روان شناختی خود انقلابی را هدایت می‌کنند که منجر به تحول و نوسازی اقتصاد در عرصه جهانی شده است.

با این حال در ماهیت کارآفرینی و کارآفرینان نیز مانند بسیاری از واژگان در علوم انسانی اتفاق نظر وجود ندارد (کوثری، ۱۳۸۷).

به طور خلاصه کارآفرینی فعالیتی است مخاطره آمیز که فردی در پی اجرای یک ایده اقتصادی توجه نهادهای سرمایه گذاری، علمی، صنعتی و غیره را جلب می‌کند و نیروی آنان را در جهت عملی کردن ایده خود هدایت می‌کند (کارتر^۱، ۲۰۰۱: ص ۴۳).

کارآفرینی علاوه بر نوآوری در محصولات جدید، حل نیازهای اجتماعی، ایجاد اشتغال برای دیگران، افزایش سودآوری شرکت‌ها و افراد و توسعه تکنولوژی است. کارآفرینی باعث رفع نیازها به کمک تکنولوژی‌های جدید می‌شود. بسیاری از محصولات تکنولوژی‌های جدید به ویژه در حوزه فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات، در اثر فعالیت‌های کارآفرینانه به وجود آمده‌اند (اندریوتیس^۲، ۲۰۰۲: ص ۴۹۷).

صاحب نظران و پژوهشگران هوش و خلاقیت را جزء لاینفک کارآفرینی می‌دانند و معتقدند اصولاً نوآوری از تفکر خلاق و هوش عملی سرچشمه می‌گیرد و به عمل خلاقانه منجر می‌شود، کارآفرینی در حقیقت نتیجه عملی هوش و تفکر خلاق است (محبوبی، ۱۳۸۸).

هزار جریبی (۱۳۸۲) در پژوهشی به بررسی ویژگی‌های کارآفرینی در بین دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی پرداخت و نشان داد که بین کارآفرینی و خلاقیت رابطه وجود دارد.

استرنبرگ^۱ (۲۰۰۴) در یک مطالعه نشان داد که هوش خلاق و هوش تحلیلی برای کارآفرینی ضروری اند.

وکسر هوش را به عنوان مجموعه یا کل قابلیت فردی برای فعالیت هدفمند، تفکر منطقی و برخورد کارآمد با محیط تعریف می‌کند (به نقل از اکتینسون و همکاران، ۱۳۸۵، ترجمه براهنی و همکاران).

میکرویانیدیس^۲ و تئودولیدیس^۳ (۲۰۱۰) هوش را به عنوان کلکسیونی از تکنیک‌ها و ابزارها تعریف می‌کند.

از نظر زیدنر^۴، (۲۰۰۱) هوش به توانایی کلی فرد برای سازش با شرایط محیطی از طریق شناخت و پردازش اطلاعات، اطلاق می‌شود. هوش در واقع کارآمدی و صلاحیت کلی ذهن است و به عنوان توانایی انجام تکالیف سطح بالاتر مانند استدلال، حل مساله و یادگیری مسائل مشکل در نظر گرفته می‌شود.

خلاقیت را شاید بتوان جزء مهم‌ترین ویژگی‌های روان‌شناختی تلقی کرد که ارتباط بیشتری با مقوله کارآفرینی دارد. خلاقیت از ریشه خلق به معنی آفریدن است. در لغت نامه دهخدا خلاقیت به معنای خلق کردن و به وجود آوردن آمده است و خلاق شخصی است که دارای عقاید نو باشد.

هربرت فوکس معتقد است که فراگرد خلاقیت عبارت است از هر نوع فراگرد تفکری که مساله‌ای را به طور مفید و بدیع حل کند (به نقل از مارتینز و ترلانچ^۵، ۲۰۰۳: ص ۶۵).

(موریسن^۶، هیسریچ^۷، ۲۰۰۲: صص ۳ و ۱۷۵) خلاقیت را به عنوان توانایی پژوهش یک‌انگاره یا اندیشه جدید و فرایند یافتن راه‌های جدید برای انجام دادن بهتر کارها و ارائه فکرها و طرح‌های جدید برای تولیدات و خدمات جدید و استمرار آن پس از عدم وجود آن پدیده‌ها تعریف کرده‌اند.

1-Sternberg

2- mikroyannidis

3- theodoulidis

4-Zidner

5- Martins and terblanche

6- morrison

7- hisrich

رضائیان در کتاب خود خلاقیت را این چنین تعریف می کند: «قدرت و استعدادی که با داشتن علاقه، توجه و دل بستگی به اکتشافات و نوآوری‌ها، هوش، معلومات، فن سازمان‌دهی و ثبات قدم شخص در راه ابداع و یافتن شیوه‌های جدید برای ایجاد شرایط کامل شکوفایی امر و رسیدن به موفقیت» (به نقل از سیل سیلور، ۱۳۸۹).

با توجه به آنچه گفته شد در پژوهش حاضر سهم هر یک از متغیرهای هوش و خلاقیت در پیش بینی قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان دانشگاه آزاد اسلامی مورد بررسی قرار گرفته است.

مروری بر پژوهش‌های انجام شده نیز برخی حقایق را در این زمینه نمایان ساخته است که ذیلاً به آن‌ها اشاره می‌شود.

- ناصری (۱۳۸۷) در مطالعه‌ای با عنوان تاثیر آموزش عاطفی بر موفقیت سازمان‌ها در کارآفرینی نشان داد هوش عاطفی تاثیر فراوانی در چگونگی ارتباط‌های درون سازمانی و کارآفرینی دارد.

- حیدری (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه مؤلفه‌های ویژگی‌های روان شناختی با کارآفرینی نشان داد که استقلال طلبی تاثیر معناداری در خود اشتغالی و کارآفرینی دارد.

- بدری، لیاقتدار، عابدی و جعفری (۱۳۸۵) در تحقیقی تحت عنوان بررسی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه اصفهان به بررسی تاثیر آموزش‌های دانشگاهی روی تقویت قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان پرداخته‌اند. نتایج حاصل از یافته‌های تحقیق حاکی از این است که قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دختر در زمینه استقلال طلبی، مرکز کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و خلاقیت نه تنها بالاتر از حد متوسط بوده، بلکه از قابلیت کارآفرینی پسران نیز بالاتر بوده است؛ اما در مورد ریسک‌پذیری نمرات پایین‌تر از حد متوسط بودند و دانشجویان پسر ریسک‌پذیری بالاتری داشتند. ضمناً آموزش‌های دانشگاهی روی تقویت قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان مؤثر نبوده است. همچنین تاثیر آموزش‌های مرکز کارآفرینی دانشگاه روی پرورش توانمندی‌هایی از قبیل استقلال طلبی، مرکز کنترل، انگیزه پیشرفت و ریسک‌پذیری رد شده است، اما این فرضیه در مورد خلاقیت پذیرفته شده است.

- مقصودی (۱۳۸۴) به بررسی ویژگی‌های افراد کارآفرین و مقایسه آن با افراد غیر کارآفرین پرداخت. ویژگی‌های شخصیتی مورد مطالعه، هوش هیجانی، خلاقیت، خودکارآمدی، خود پنداره و منبع کنترل بودند که همگی به طور معناداری در افراد کارآفرین بالاتر بود.

- نتایج تحقیق شکرکن و برومند نسب (۱۳۸۱) تحت عنوان بررسی رابطه ساده و چندگانه خلاقیت، انگیزه پیشرفت و عزت نفس با کارآفرینی دانشجویان دختر و پسر دانشگاه شهید چمران اهواز نشان داد که بین خلاقیت، انگیزه پیشرفت و عزت نفس با کارآفرینی دانشجویان دختر در مقایسه با دانشجویان پسر رابطه مثبت و معنا دار بیشتری وجود دارد.
- هوارد (۲۰۰۴)، به نقل از رابینز، (۲۰۰۷) در یک مطالعه با عنوان توسعه قابلیت های کارآفرینی در دانش آموزان نشان داد که ریسک پذیری، استقلال، انگیزه پیشرفت، اعتماد به نفس و خلاقیت رابطه مستقیمی با توانایی کارآفرینی دارند.
- گریس و نود^۱ (۲۰۱۰) کارآفرینی و توسعه انسانی را از دیدگاه^۲ (CA) مورد بررسی قرار دادند. آنان نشان دادند که کارآفرینی یک عملکرد خودکار نیست، بلکه می تواند یک عملکرد انسانی باشد و به توسعه مجموعه قابلیت های انسانی کمک کند، همچنین بررسی ها نشان داد که حتی در جایی که کارآفرینی ارزشمند محسوب می شود، ممکن است کارآفرینان نتوانند ایده هایشان را با فرصت های مناسب همسو و هماهنگ کنند.
- اکین اسمیت^۳ (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان چالش مرزهای کارآفرینی، نقش دولت را در مورد گروهی از زنان کارآفرین، از لحاظ نقش کارآفرینانه و وظایف مادرانه مورد بررسی قرار داد. داده های این پژوهش با به کارگیری متدهای ترکیبی و تأکید بر داده های کیفی نشان داد که سیاست گذران^۴ برای این که مداخله هایشان سودمندتر و تأثیرگذارتر باشد، نیازمند آنند که درک بهتری از بعضی جنبه های کلیدی این گونه فعالیت های کارآفرینانه داشته باشند.
- پرکل^۵ و همکاران (۲۰۰۶) در یک پژوهش رابطه بین هوش و خلاقیت را در ۱۳۲۸ دانش آموز آلمانی سرآمد و غیر سرآمد مورد بررسی قرار دادند. سنجش هوش شامل ارزیابی حافظه، سرعت پردازش و ظرفیت عددی و سنجش خلاقیت شامل ارزیابی حیطه کلامی و غیر کلامی (صوری) بود. نتایج نشان داد که در سنین بین ۱۶-۱۲ سال بین خلاقیت (تفکر واگرا) و هوش همبستگی وجود دارد.
- باتی^۶ و همکاران (۲۰۱۰) هوش و دانش عمومی و شخصیت را به عنوان پیش بینی کننده های خلاقیت مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که وقتی خلاقیت با تفکر واگرا ارزیابی می شد، سیالی هوش پیش بینی کننده خوبی برای خلاقیت محسوب می شد. وقتی

1-grise and navde

2-capability

3-ekinsmyth

4-policy makers

5-preckel and etal

6-batey and etal

خلاقیت به عنوان اصطلاحی برای پیشرفت یا خودسنجی ارزیابی می‌شود، متغیرهای شخصیتی پیش بینی کننده خوبی محسوب می‌شدند.

- سیلویا^۱ (۲۰۰۸) رابطه بین هوش و خلاقیت را از زاویه‌ای متفاوت مورد بررسی قرار داد. او ۲۲۶ دانشجو را از نظر تفکر واگرا و سیالی استدلال، سیالی کلامی و آفرینش راهبرد بررسی کرد. نتایج رابطه ضعیفی بین خلاقیت و فاکتورهای شناختی سطح پایین نشان داد؛ اما بین خلاقیت و فاکتورهای سطح بالای هوش رابطه قوی دیده شد.

در مجموع با توجه به آنچه که مطرح شد و بر مبنای یافته‌های پژوهشی که به صورت مستقیم و غیر مستقیم در ارتباط با پژوهش حاضر انجام شده است، می‌توان گفت: در شرایطی که نسبت قابل توجهی از نیروهای جوان و تحصیل کرده کشور از نعمت اشتغال محرومند و بر اولویت ایجاد کار در مقایسه با سایر فعالیت‌های دولت نیز در سطوح مختلف تاکید شده است، نیاز به شناسایی و پرورش افراد کارآفرین و عوامل مؤثر در تقویت کارآفرینی بیش از پیش ضرورت می‌یابد، زیرا کارآفرینان با توجه به ویژگی‌های خاص روان شناختی قادرند برای ایجاد توسعه در زمینه‌های تولید و منابع انسانی، منابع لازم را فراهم کنند و با نوآوری در تولید محصول و خدمات باعث رشد و پیشرفت کشور شوند.

بنابراین می‌توان گفت شناخت ویژگی‌های روان شناختی کارآفرینان و پرورش آن‌ها و توسعه فرهنگ کارآفرینی در کشور یک رویکرد موجه است و کارآفرینی به شرطی که با برنامه ریزی دقیق و فرهنگ و امکانات و توانایی و سلیقه ایرانی آمیخته شود، می‌تواند یکی از راه‌حل‌های بهبود بیماری امروز اقتصاد کشور و پیشگیری از وخامت حال افراد باشد (آذرهوش و احمدپور، ۱۳۷۸).

هدف اساسی پژوهش حاضر بررسی سهم هر یک از متغیرهای هوش و خلاقیت در پیش‌بینی قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان دانشگاه آزاد اسلامی رودهن می‌باشد. برای دست‌یابی به این هدف فرضیه‌های زیر مورد آزمون قرار گرفته است:

۱- سهم هر یک از متغیرهای هوش و خلاقیت در پیش‌بینی قدرت کارآفرینی دانشجویان فارغ التحصیل دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن معنی دار است.

۲- سهم هر یک از متغیرهای هوش و خلاقیت در پیش‌بینی قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان رشته‌های مختلف تحصیلی متفاوت است.

۳- سهم خلاقیت در پیش بینی کارآفرینی در دانشجویان فارغ التحصیل به گونه معنی داری بالاتر از سهم متغیر هوش است.

روش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف از نوع کاربردی و از نظر روش از نوع پژوهش های همبستگی است که در آن به مطالعه رابطه و تعیین سهم هر یک از متغیرهای هوش و خلاقیت در پیش بینی قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان پرداخته شده است.

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه گیری

جامعه مورد مطالعه در این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دوره کارشناسی پیوسته دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن است که در فاصله سال های تحصیلی ۱۳۸۷ تا ۱۳۸۹ فارغ التحصیل شده اند. از این جامعه گروه نمونه به تعداد ۲۵۰ نفر با روش نمونه گیری تصادفی ساده و چند مرحله ای طبقه ای از فارغ التحصیلان رشته های زبان و ادبیات انگلیسی، مهندسی کامپیوتر، کتابداری، حسابداری و مشاوره انتخاب شدند.

ابزار پژوهش

به منظور جمع آوری اطلاعات و داده ها از: الف- آزمون هوش ریون پیشرفته، ب- آزمون سنجش خلاقیت عابدی، ج- آزمون جامع کارآفرینی استفاده شد.

الف- آزمون هوش ریون پیشرفته دارای دو فرم متفاوت و در مجموع ۶۰ سوال است که به صورت ۶۰ کارت سیاه و سفید در یک مجموعه گردآوری شده است. زمان اجرای این آزمون ۴۵ دقیقه است و بر اساس نمره خام آزمودنی به عمل آمد که حداکثر نمره خام ۶۰ و حداقل صفر است. این نمره در نهایت به رتبه درصدی تبدیل می شود و هوش هر فرد به دست می آید. این آزمون بارها در فعالیتهای پژوهشی بسیاری در داخل و خارج کشور استفاده شده است و معمولاً علاوه بر آن چه توسط سازندگان تست در خصوص روایی و اعتبار آزمون ارائه شده، به ضرایب اعتبار ۰/۷۶، ۰/۸۴، ۰/۸۲، ۰/۸۸ و از این قبیل در مورد آن توسط پژوهشگران متفاوت گزارش شده است (رحیم لو، ۱۳۸۷).

ب- آزمون سنجش خلاقیت عابدی یک آزمون ۶۰ سوالی چند گزینه ای است که بر پایه نظریه و تعریف تورنس از خلاقیت برای اندازه گیری خلاقیت ساخته شده است. موارد این آزمون ۴

گروه سیالی، ابتکار، انعطاف پذیری و بسط را در بر می گیرد. ضریب پایانی سنجش های سیالی، ابتکار، انعطاف پذیری و بسط این آزمون به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۸۲، ۰/۸۴ و ۰/۸۰ گزارش شده است و روایی محتوایی آن نیز بارها توسط صاحب نظران متفاوت مورد تایید قرار گرفته است. ج- آزمون جامع کارآفرینی یک پرسشنامه ۵۴ سوالی در طیف لیکرت به صورت پنج گزینه ای است که توسط مرکز کار آفرینی هند طراحی شده و در سطح بین المللی استاندارد شده است. احمدپور داریانی، پایایی این پرسشنامه را ۰/۹۰ و دانشمندر ۰/۸۵ به دست آورده اند که ضریب پایایی قابل قبول و بسنده ای است (کوثری، ۱۳۸۷؛ دانشمند فر، ۱۳۸۸). در این آزمون هر سنجش ویژگی روان شناختی خاصی را ارزیابی می کند. آزمون هایی که امتیازی بالاتر از میانگین تعریف شده در پرسشنامه کسب کنند، بسیاری از صفاتی را دارند که یک کارآفرین باید داشته باشد.

یافته ها

الف- تحلیل توصیفی

جدول ۱. شاخص های آماری فراوانی، درصد رشته دانشگاهی پاسخ دهندگان

شاخص	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
مهندسی کامپیوتر	۴۶	۱۸/۴	۱۸/۴
زبان و ادبیات انگلیسی	۵۸	۲۳/۲	۴۱/۶
کتابداری	۴۹	۱۹/۶	۸۱/۲
حسابداری	۵۱	۲۰/۴	۸۱/۶
مشاوره	۴۶	۱۸/۴	۱۰۰
جمع	۲۵۰	۱۰۰	-

اطلاعات مندرج در جدول فوق مربوط به رشته تحصیلی پاسخ دهندگان است. همان طور که مشاهده می شود، بیشترین درصد پاسخ دهندگان ۲۳/۲٪ در رشته زبان و کمترین درصد ۱۸/۴٪ در رشته های مشاوره و کامپیوتر تحصیل کرده اند.

جدول ۲. شاخص های آماری خرده مقیاس ها و نمره کل پرسشنامه جامع کارآفرینی

شاخص	میانگین	انحراف استاندارد
نیاز به توفیق	۳۷/۵	۲/۳۵
نیاز به استقلال	۱۱/۲۵	۱/۹۴
تمایل به خلاقیت	۳۲/۸	۴/۱۴
ریسک پذیری	۳۵/۷۴	۱/۹۴
مرکز کنترل درونی	۳۴/۷۷	۳/۰۶
نمره کل	۱۵۷/۲۲	۷/۱۴

اطلاعات مندرج در جدول بالا مربوط به میانگین و انحراف استاندارد نمره کل پرسشنامه جامع کارآفرینی و خرده آزمون های مربوط به آن است. اطلاعات مندرج در جدول نشان می دهد که میانگین نمره کل برابر با ۱۵۷/۲۲ است. همچنین میانگین نمره خرده آزمون های نیاز به توفیق برابر با ۳۷/۵، نیاز به استقلال برابر ۱۱/۲۵، تمایل به خلاقیت ۳۲/۸، ریسک پذیری ۳۵/۷۴ و مرکز کنترل درونی برابر ۳۴/۷۷ به دست آمده است.

جدول ۳. شاخص های آماری نمره کل هوش بهر و خلاقیت

شاخص	میانگین	انحراف استاندارد
هوش بهر	۱۱۶/۵۲	۱۳
خلاقیت	۱۱۷/۴۸	۲۰/۹

اطلاعات مندرج در جدول بالا مربوط به میانگین و انحراف استاندارد نمره کل هوش بهر و خلاقیت است. میانگین و انحراف استاندارد هوش بهر به ترتیب برابر ۱۱۶/۵۲ است. همچنین میانگین و انحراف استاندارد نمره خلاقیت به ترتیب برابر با ۱۱۷/۴۸ و ۲۰/۹ به دست آمده است.

ب- تحلیل استنباطی

فرضیه شماره ۱: سهم هر یک از متغیرهای هوش و خلاقیت در پیش بینی قدرت کارآفرینی دانشجویان فارغ التحصیل دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن معنی دار است.

جدول ۴. شاخص ها و آماره های تحلیل رگرسیون

خطای معیار	مجدور ضریب همبستگی اصلاح شده	مجدور ضریب همبستگی	ضریب همبستگی
۶/۴۶	۰/۱۸	۰/۱۸۳	۰/۴۲۸

اطلاعات مندرج در جدول نشان می دهد که از میان متغیرهای، هوش و خلاقیت ابتدا خلاقیت وارد معادله شده است. همچنین مقدار ضریب همبستگی خلاقیت با قدرت کارآفرینی ۰/۴۲۸ به دست آمده است.

جدول ۵. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون

شاخص	ضریب رگرسیون	خطای معیار	ضریب استاندارد	T	سطح معناداری
مقدار ثابت	۱۳۵/۰۶	۲/۳۳	۰/۴۲۸	۵۷/۷۵	۰/۰۰۰
خلاقیت	۰/۱۴۶	۰/۰۲	۰/۴۲۸	۷/۴۵	۰/۰۰۰
هوش	-۰/۶۴	۰/۰۹	-۰/۰۵۸	-۰/۰۱۱	۰/۳۱۳

نتایج مندرج در جدول نشان می دهد که متغیر خلاقیت می تواند قدرت کارآفرینی را مورد پیش بینی قرار دهد. به عبارتی قدرت کارآفرینی به عنوان متغیر ملاک را می توان از روی خلاقیت دانشجویان پیش بینی کرد؛ در حالی که متغیر هوش در هیچ سطحی معنی دار نبوده است. معادله رگرسیون به این شکل است.

فرضیه شماره ۲: سهم هر یک از متغیرهای هوش و خلاقیت در پیش بینی قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان رشته های مختلف تحصیلی متفاوت است. برای آزمون این فرضیه به شرح ذیل عمل شده است:

فرضیه ۱-۲: از روی متغیرهای هوش و خلاقیت می توان قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان رشته زبان دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن را پیش بینی کرد.

جدول ۶. شاخص ها و آماره های تحلیل رگرسیون

خطای معیار	مجدور ضریب همبستگی	مجدور ضریب همبستگی	ضریب همبستگی
۶/۳۶	اصلاح شده	۰/۱۵۳	۰/۴۵۷
		۰/۲۰۹	

اطلاعات مندرج در جدول نشان می دهد که همبستگی بین کارآفرینی هوش بهر و خلاقیت در رشته زبان ۰/۴۵۷ است. همچنین ۰/۲۱ درصد واریانس تبیین شده کارآفرینی توسط هوش بهر و خلاقیت تبیین می شود.

جدول ۷. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون

شاخص	ضریب	خطای معیار	ضریب استاندارد	T	سطح معناداری
مقدار ثابت	۱۳۰/۲۲	۱۸/۹	-	۶/۸۵	۰/۰۰۰
هوش بهر	-۰/۰۶۴	۰/۰۹۶	-۰/۰۹۹	-۰/۶۶۴	۰/۵۱
خلاقیت	۰/۱۶۷	۰/۰۶۱	۰/۴	۲/۷۴	۰/۰۰۹

اطلاعات مندرج در جدول نشان می دهد که متغیر خلاقیت توانسته اند سهم زیادی در تبیین کارآفرینی فارغ التحصیلان زبان داشته باشد. لذا با اطمینان ۹۹٪ می توان ادعا کرد که خلاقیت به عنوان متغیرهای پیش بین می تواند میزان کارآفرینی را به عنوان متغیر ملاک مورد پیش بینی قرار دهند. در حالی که قدرت پیش بینی متغیرهای هوش بهر در تبیین کارآفرینی در هیچ سطحی معنادار نیست؛ بنابراین معادله رگرسیون به این شکل تشکیل می شود.

$$\text{خلاقیت} = ۱۳۰/۲۲ + ۰/۱۶۷ \times \text{قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان زبان}$$

فرضیه شماره ۲-۲: از روی متغیرهای هوش و خلاقیت می توان قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان رشته کامپیوتر دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن را پیش بینی کرد.

جدول ۸. شاخص ها و آماره های تحلیل رگرسیون

خطای معیار	مجذور ضریب همبستگی اصلاح شده	مجذور ضریب همبستگی	۲ ضریب همبستگی
۴/۹	۰/۱۰۶	۰/۱۵۳	۰/۳۹۲

اطلاعات مندرج در جدول نشان می دهد که همبستگی بین کارآفرینی با هوش بهر و خلاقیت ۰/۳۹۲ است. همچنین ۰/۱۵۳ درصد واریانس تبیین شده کارآفرینی توسط هوش بهر و خلاقیت تبیین می شود.

جدول ۹. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون

شاخص آماری	ضریب	خطای معیار	ضریب استاندارد	T	سطح معناداری
مقدار ثابت	۱۴۲/۴۵	۱۵/۵۴	-	۹/۱۶	۰/۰۰۰
هوش بهر	۰/۱۰۶	۰/۰۵۳	۰/۲۵۷	۲/۰۳	۰/۰۴۷
خلاقیت	۰/۰۷۵	۰/۰۴	۰/۲۳۳	۱/۸۳	۰/۰۷۲

اطلاعات مندرج در جدول نشان می دهد که تنها متغیر هوش بهر توانسته اند سهم زیادی در تبیین کارآفرینی فارغ التحصیلان رشته کامپیوتر داشته باشد. لذا با اطمینان ۹۵٪ می توان ادعا کرد که هوش بهر به عنوان متغیر پیش بین می تواند میزان کارآفرینی را به عنوان متغیر ملاک مورد پیش بینی قرار دهند. در حالی که قدرت پیش بینی متغیر خلاقیت در تبیین کارآفرینی در هیچ سطحی معنادار نیست. بنابراین معادله رگرسیون به این شکل تشکیل می شود.

$$\text{هوش} = ۰/۱۰۶ + ۱۴۲/۴۵ = \text{قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان کامپیوتر}$$

فرضیه شماره ۳-۲: سهم هر یک از متغیرهای هوش و خلاقیت در پیش بینی قدرت کارآفرینی فارغ التحصیل رشته کتابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن معنادار است.

جدول ۱۰. شاخص ها و آماره های تحلیل رگرسیون

خطای معیار	مجذور ضریب همبستگی اصلاح شده	مجذور ضریب همبستگی	T ضریب همبستگی
۵/۷۶	۰/۱۸۴	۰/۲۱۸	۰/۴۶۷

نتایج مندرج در جدول نشان می دهد که مقدار ضریب همبستگی نیمه تفکیکی هوش بهر با قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان رشته کتابداری ۰/۴۶۷ است. همچنین مقدار واریانس تبیین شده را به ۰/۲۱۸ افزایش می دهد.

جدول ۱۱. متغیرهایی که وارد معادله رگرسیون شده اند

شاخص آماری منبع	ضریب رگرسیون	خطای معیار	ضریب استاندارد رگرسیون تفکیکی	T	سطح معناداری
مقدار ثابت	۶۸/۲۷	۲۲/۶۵	-	۳	۰/۰۰۴
هوش هبر	۰/۱۷۳	۰/۰۷۴	۰/۳۰۶	۲/۳۳	۰/۰۲۴

اطلاعات مندرج در جدول نشان می دهد که متغیرهای خلاقیت و هوش بهر به عنوان متغیرهای پیش بین می توانند قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان رشته کتابداری را به عنوان متغیر ملاک مورد پیش بینی قرار دهند. همان طور که در جدول مشاهده می شود، متغیر خلاقیت در سطح ۰/۰۱ می تواند قدرت کارآفرینی آن ها را تبیین کند؛ در حالی که هوش بهر در سطح ۰/۰۵ می تواند قدرت کارآفرینی را مورد پیش بین قرار دهد. معادله رگرسیون طبق جدول بالا به این شکل تبیین می شود.

هوش بهر $0/173 +$ خلاقیت $0/408 +$ قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان رشته

کتابداری

فرضیه شماره ۴-۲: هر یک از متغیرهای هوش و خلاقیت در پیش بینی قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان رشته حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن معنادار است.

جدول ۱۲. شاخص ها و آماره های تحلیل رگرسیون

خطای معیار	مجدور ضریب همبستگی	مجدور ضریب همبستگی	۲ ضریب همبستگی
اصلاح شده			
۹/۳۶	۰/۰۲۲	۰/۰۸	۰/۲۸۵

اطلاعات مندرج در جدول نشان می دهد که همبستگی بین کارآفرینی با هوش بهر و خلاقیت ۰/۲۸۵ است. همچنین ۰/۰۸ درصد واریانس تبیین شده کارآفرینی توسط هوش بهر و خلاقیت تبیین می شود.

جدول ۱۳. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون

شاخص آماری	ضریب	خطای معیار	ضریب استاندارد	T	سطح معناداری
منبع	رگرسیون		رگرسیون		
مقدار ثابت	۱۱۹/۷۹	۱۹	-	۶/۲۹	۰/۰۰۰
هوش هبر	-۰/۰۴۳	۰/۰۶۶	-۰/۰۹	-۰/۶۴	۰/۵۲
خلاقیت	۰/۰۵۴	۰/۰۴۳	۰/۱۷۶	۱/۲۴	۰/۲۱۸

اطلاعات مندرج در جدول نشان می دهد که هیچ یک از متغیرهای هوش هبر و خلاقیت نتوانسته قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان رشته حسابداری را پیش بینی کند.

فرضیه شماره ۵-۲: هر یک از متغیرهای هوش و خلاقیت در پیش بینی قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان رشته مشاوره دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن معنادار است.

جدول ۱۴. شاخص ها و آماره های تحلیل رگرسیون

خطای معیار	مجدور ضریب همبستگی اصلاح شده	مجدور ضریب همبستگی	۲ ضریب همبستگی
۵/۶۹	۰/۰۶۷	۰/۱۲۹	۰/۳۶

اطلاعات مندرج در جدول نشان می‌دهد که همبستگی بین کارآفرینی با هوش بهر و خلاقیت ۰/۳۶ است. همچنین ۰/۱۲۹ درصد واریانس تبیین شده کارآفرینی توسط هوش بهر و خلاقیت تبیین می‌شود.

جدول ۱۵. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون

سطح معناداری	T	ضریب استاندارد رگرسیون	خطای معیار	ضریب رگرسیون	شاخص آماری منبع
۰/۰۰۰	۱۳/۰۶	-	۱۰/۰۶	۱۳۱/۴۴	مقدار ثابت
۰/۲۴۶	۱/۱۷	۰/۱۸۶	۰/۰۷۴	۰/۰۸۷	هوش هبر
۰/۵۷	۰/۵۷۳	۰/۰۹۲	۰/۰۵۴	۰/۰۳۱	خلاقیت

اطلاعات مندرج در جدول نشان می‌دهد که هیچ یک از متغیرهای هوش بهر و خلاقیت نتوانسته قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان رشته مشاوره را پیش بینی کند. همان طور که در فرضیه‌های مربوط به بررسی سهم خلاقیت و هوش بهر در پیش بینی قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان رشته های زبان، کامپیوتر، کتابداری، حسابداری و مشاوره ملاحظه شد، در مورد فارغ التحصیلان رشته زبان، متغیر خلاقیت است که می‌تواند قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان زبان را مورد پیش بینی قرار دهد. در حالی که در مورد فارغ التحصیلان رشته کامپیوتر هوش بهر می‌تواند به عنوان متغیر پیش بین قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان رشته کامپیوتر را مورد پیش بینی قرار دهد. همچنین در مورد فارغ التحصیلان رشته کتابداری ابتدا متغیر خلاقیت و سپس متغیر هوش بهر است که می‌تواند قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان رشته کتابداری را مورد پیش بینی قرار دهد. در مورد فارغ التحصیلان رشته های حسابداری و مشاوره هیچ یک از

متغیرهای پیش بین (خلاقیت و هوش بهر) در پیش بینی قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان این دو رشته نقشی نداشته است.

فرضیه شماره ۳: سهم خلاقیت در پیش بینی قدرت کارآفرینی در دانشجویان فارغ التحصیل به گونه معناداری بالاتر از سهم متغیر هوش است.

جدول ۱۶. شاخص ها و آماره های تحلیل رگرسیون

خطای معیار	مجدور ضریب همبستگی	مجدور ضریب همبستگی	۲ ضریب همبستگی
۶/۴۶	اصلاح شده ۰/۱۸	۰/۱۸۳	۰/۴۲۸

اطلاعات مندرج در جدول فوق نشان می دهد که از میان متغیرهای هوش و خلاقیت ابتدا خلاقیت وارد معادله شده است. همچنین مقدار ضریب همبستگی خلاقیت با قدرت کارآفرینی ۰/۴۲۸ به دست آمده است.

جدول ۱۷. خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون

شاخص آماری	ضریب	خطای معیار	ضریب استاندارد	T	سطح معناداری
منبع	رگرسیون	معیار	رگرسیون تفکیکی		
مقدار ثابت	۱۳۵/۰۶	۲/۳۳	۰/۴۲۸	۵۷/۷۵	۰/۰۰۰
خلاقیت	۰/۱۴۶	۰/۰۲	۰/۴۲۸	۷/۴۵	۰/۰۰۰
هوش	-۰/۶۴	۰/۰۹	-۰/۰۵۸	-۰/۰۱۱	۰/۳۱۳

نتایج مندرج در جدول نشان می دهد که متغیر خلاقیت می تواند قدرت کارآفرینی را مورد پیش بینی قرار دهد. به عبارتی قدرت کارآفرینی به عنوان متغیر ملاک را می توان از روی خلاقیت دانشجویان پیش بینی کرد. در حالی که سهم متغیر هوش در تبیین کارآفرینی در هیچ سطحی معنی دار نبوده است. معادله رگرسیون به این شکل است.

$$\text{خلاقیت} + ۰/۱۴۶ = ۱۳۵/۰۶ + \text{قدرت کارآفرینی}$$

بحث و نتیجه گیری

یافته های این پژوهش در پاسخ به فرضیه شماره ۱ پژوهش مبنی بر این که سهم هر یک از متغیرهای هوش و خلاقیت در پیش بینی قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان معنی دار است، حاکی از آن است که مشارکت متغیرهای هوش و خلاقیت در تبیین قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان در سطح ۰/۰۱ معنی دار است و میزان همبستگی به دست آمده بین کارآفرینی با هوش و خلاقیت در مجموع ۰/۴۵۸ است. اما بالاترین سهم در تبیین متغیر ملاک (کارآفرینی) به متغیر خلاقیت مربوط می شود. در حالی که قدرت پیش بینی متغیر هوش بهر در تبیین کارآفرینی در هیچ سطحی معنادار نبوده است.

یافته های این پژوهش با یافته های کول، ۱۹۵۹، به نقل از احمدپور، ۱۳۸۶؛ کالینگ و موری، ۱۹۷۰؛ جواریمین، ۲۰۰۰؛ کالینز، ۲۰۰۲؛ برنز، ۲۰۰۱؛ کالسون، ۲۰۰۳؛ واینر، ۲۰۰۶؛ هنسن، ۲۰۰۹؛ محبوبی، ۱۳۸۴؛ احمدی پور، ۱۳۸۶؛ مبنی بر وجود رابطه مثبت و معنی دار بین متغیر خلاقیت و سهم معنادار آن در تبیین قدرت کارآفرینی همخوانی دارد.

یافته های پژوهش های استرنبرگ، ۲۰۰۴؛ پرکل و همکاران، ۲۰۰۶؛ سیلویا، ۲۰۰۸؛ باتی، ۲۰۱۰؛ نشان داده است که هوش موفق اساس و پایه کارآفرینی است و بین متغیر هوش و کارآفرینی رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد. این یافته مغایر با یافته این پژوهش است؛ چرا که در این پژوهش همان گونه که در جداول تحلیل رگرسیون ۱۶-۴ و ۱۷-۴ ملاحظه می شود، سهم متغیر هوش در تبیین کارآفرینی در هیچ سطحی معنی دار نبوده است. شاید این تضاد به دلیل تفاوت فرهنگی به ویژه در فرهنگ کارآفرینی و اشتغال و تفاوت در میزان امکانات و حمایت های محیطی-اجتماعی و عوامل اقتصادی باشد.

عقاید و یافته های سالزانو، به نقل از رضوی و میری، ۱۳۸۷؛ گریس و نود، ۲۰۱۰، راشید، ۲۰۰۱؛ اکین اسمیت، ۲۰۱۰؛ ارهان و اسکات، ۲۰۰۱؛ نشان داده است در جوامعی که افراد از حمایت های اجتماعی و اقتصادی، منابع مالی و امکانات آموزشی برخوردار باشند، متغیرهای روان شناختی آنان نیز مانند هوش و خلاقیت و توانایی خلق و ایجاد کارآفرینی نمود عملی و معنای بیشتری پیدا می کند. اما چنانچه امکانات اقتصادی و حمایت اجتماعی و منابع پشتیبانی به ویژه دولتی ضعیف باشد، هرچقدر که افراد باهوش باشند، هوش آنان تأثیر چندانی در

کارآفرینی شان نخواهد داشت. بلکه در چنین شرایطی انگیزه پیشرفت بالا و خلاقیت افراد می‌تواند کارسازتر باشد.

از سوی دیگر عقاید و یافته‌های پژوهش صمد آقایی (۱۳۸۴) مبنی بر این که زندگی کارآفرینانه زندگی است که تکاپو، تلاش و پشتکار بدون وقفه برای رسیدن به کمال اساس آن است و خلاقیت رمز و جوهره واقعی این زندگی است و هرگز وابسته به جنسیت افراد نمی‌باشد؛ به نوعی یافته پژوهشی این تحقیق را توجیه می‌کند. چرا که در عالم واقعیت هم ممکن است بارها مشاهده کرده باشیم که افراد باهوش لزوماً افرادی با پشتکار و خلاق نیستند؛ در حالی که یافته‌های صمد آقایی نیز نشان داده است پشتکار و خلاقیت سهم بسزائی در تبیین کارآفرینی دارد.

دومین فرضیه پژوهش به بررسی تفاوت سهم هر یک از متغیرهای هوش و خلاقیت در پیش‌بینی قدرت کارآفرینی فارغ‌التحصیلان رشته‌های مختلف تحصیلی می‌پردازد. تحلیل رگرسیون داده‌ها در فرضیه‌های زیرمجموعه این فرضیه به بررسی سهم متغیرهای نامبرده در پیش‌بینی قدرت کارآفرینی فارغ‌التحصیلان رشته‌های زبان و ادبیات انگلیسی، مهندسی کامپیوتر، کتابداری، حسابداری، و مشاوره نشان داد. در مورد فارغ‌التحصیلان رشته زبان و ادبیات انگلیسی متغیر خلاقیت است که می‌تواند قدرت کارآفرینی آنان را مورد پیش‌بینی قرار دهد. در حالی که در فارغ‌التحصیلان رشته کامپیوتر هوش بهر می‌تواند به عنوان متغیر پیش بین قدرت کارآفرینی فارغ‌التحصیلان این رشته را مورد پیش‌بینی قرار دهد، همچنین در مورد فارغ‌التحصیلان رشته کتابداری ابتدا متغیر خلاقیت و سپس متغیر هوش بهر است که می‌تواند قدرت کارآفرینی فارغ‌التحصیلان رشته کتابداری را مورد پیش‌بینی قرار دهد. اما در مورد فارغ‌التحصیلان رشته‌های حسابداری و مشاوره هیچ یک از متغیرهای پیش بین (خلاقیت و هوش بهر) در پیش‌بینی قدرت کارآفرینی فارغ‌التحصیلان این دو رشته معنی دار نبوده است.

با نگاهی به مبانی نظری موجود در ارتباط با یافته حاضر می‌توان گفت زبان آموزی بیشترین ارتباط و همبستگی را با خلاقیت دارد و یادگیری هرگونه زبان خارجی در کنار زبان مادری بدون برخورداری از قوه خلاقیت امری محال و تقریباً غیر ممکن است. زبان مجموعه‌ای از نمادها و آواهاست که شناخت و یادگیری آن علاوه بر برخورداری از زیرساخت‌های ژنتیکی و زیستی سالم و مناسب به ویژگی‌های روان‌شناسی بسیاری مانند توانایی بازشناسی سریع نمادها و قدرت آواشناسی - خلاقیت در رمزیابی اصوات و واژه‌ها در ذهن و تفکر فرد است.

در مورد کارآفرینی دانشجویان فارغ‌التحصیل رشته مهندسی کامپیوتر می‌توان گفت دانشجویان این رشته به علت سروکار داشتن زیاد با اصول برنامه نویسی پیشرفته و برخورداری از استعداد ریاضی نیازمند هوش انتزاعی در سطح بالا و حتی بالاتر از حد متوسط است و در غیر این صورت به نظر می‌رسد تحصیل در این رشته امری بسیار دشوار است. پس به طور طبیعی می‌توان گفت فارغ‌التحصیلان این رشته برای ایجاد هرگونه کارآفرینی به هوش و درایت بسیار اساسی نیاز دارند که یافته پژوهش حاضر نیز با این مطلب همخوانی دارد. در حالی که کتابداری جزء رشته‌هایی است که فارغ‌التحصیلان آن نیازمند توانایی کسب مهارت‌های ارتباطی به منظور برقراری ارتباط موثر با کلیه افرادی هستند که به نوعی با کتاب و کتاب خوانی سروکار دارند. به عبارت دیگر می‌توان گفت برقراری ارتباط حسنه با مخاطبان متفاوت این رشته خود زمینه‌ای برای کسب روحیه خلاقانه در حرفه مورد نظر است. همچنین علاوه بر تسلط بر مهارت‌های ارتباطی ضرورت دارد که یک کتابدار با اصول طبقه‌بندی کتاب و شناسایی کتاب بر اساس فهرست موضوعی یا الفبایی یا براساس نام و نام خانوادگی مؤلفان کتاب آشنایی کافی داشته باشد و در صوت برخورداری از هوش بهر بالا می‌تواند این مهارت را به ویژه در بخش جستجوی اطلاعات و ارائه خدمات مرجع با شیوه‌های بسیار تسهیل‌گرانه تری انجام دهد که یافته این پژوهش نیز همین مطلب را تأیید می‌کند. یافته‌های فرضیه اخیر در مورد رشته مشاوره با نظر راجرز (۱۹۷۰)، به نقل از شفیع آبادی، (۱۳۸۶) همخوانی دارد. به نظر راجرز مشاوره جزء حرقه‌های یاورانه و در تدارک کمک به افرادی است که مشکلاتی در زمینه رشد، سازگاری، پیشرفت، تصمیم‌گیری و ارتباط دارند. مشاور موفق و کارآفرین کسی است که بیشترین تلاش خود را در نقش یک مشاور تسهیل‌گر در جهت کمک به رها کردن نیروهای تحقق‌بخشنده به «خود» مراجع، افزایش میزان پذیرش و عواطف شخصی مراجع، ایجاد یک نواختی و اتحاد بیشتر در اجزای شخصیت او و کمک به مراجع در استفاده بیشتر از مکانیزم‌های موثرتر در مواجهه با موقعیت‌های اضطراب‌آور است.

راجرز معتقد است میزان موفقیت مشاور در زمینه‌های نام برده مرهون برخورداری از ویژگی‌های شخصیتی متناسب و موثر، تسلط به دانش پایه و مهارت‌های ارتباطی موثر، شیوه‌های کنار آمدن با مشکلات و میزان شهرت و مهارت‌های اجتماعی اوست. بنابراین به نظر می‌رسد که برخورداری از ویژگی‌های روان‌شناختی نام برده بسیار موثرتر از متغیرهایی مانند هوش و خلاقیت است؛ بلکه هوش هیجانی و توانایی همدلی مشاور با مراجع و برقراری ارتباط

حسنة با مراجع بیشترین ارتباط را در موفقیت او در فرایند مشاوره دارد. لذا مشاورانی که از ویژگی‌ها و خصوصیات مذکور در سطوح بالاتری برخوردارند، به نظر می‌رسد قدرت کارآفرینی بیشتری داشته باشند. در تأیید این مطلب به ویژه در اهمیت نقش ویژگی‌های شخصیتی در کارآفرینی می‌توان به یافته‌های بریندلی، ۲۰۰۵؛ تامپسون، ۲۰۰۵؛ بل، ۲۰۰۸؛ مبنی بر وجود رابطه مثبت و معنی‌دار بین ویژگی‌های شخصیتی و کارآفرینی اشاره کرد.

این یافته به نوعی با یافته‌های پژوهش دانشمندفر (۱۳۸۸) مبنی بر این که قدرت کارآفرینی فارغ‌التحصیلان رشته‌های علوم انسانی و فنی-مهندسی بیش از قدرت کارآفرینی فارغ‌التحصیلان سایر رشته‌هاست همخوانی دارد.

در مورد معنی دار نبودن سهم هیچ یک از متغیرهای هوش و خلاقیت در قدرت کارآفرینی فارغ‌التحصیلان رشته حسابداری بر خلاف تلاش‌ها و جست و جوایی که از سوی پژوهشگر انجام گرفت تا دلایل تجربی و یا زمینه‌های پژوهشی به دست آورد، ولی توجیه قانع کننده‌ای حاصل نشد. در این میان شاید بتوان به نقش عوامل تصادفی مانند عدم صداقت فارغ‌التحصیلان این رشته در پاسخ گویی به پرسشنامه‌های مورد نظر و یا بی دقتی در پاسخ گویی به دلایلی از قبیل خستگی، بی حوصلگی یا ابهام در تفهیم پرسش‌ها به هنگام پاسخ گویی اشاره کرد. چرا که حسابداری جزء رشته‌هایی است که به شدت با محاسبات عددی و هوش انتزاعی و به ویژه حافظه یادآوری و بازشناسی اسناد و مدارک سر و کار دارد و به نظر می‌رسد هرگونه موفقیت و یا ایجاد کارآفرینی در آن بدون برخورداری از هوش انتزاعی و شناختی کافی امری محال و غیرممکن باشد، در حالی که در یافته این پژوهش در این ارتباط حتی متغیر هوش هم معنی دار نبوده است که این مطلب نشانه مغایرت با مبانی نظری و شواهد تجربی موجود در این زمینه است.

در آخرین فرضیه پژوهش به بررسی این موضوع که سهم خلاقیت در پیش‌بینی قدرت کارآفرینی در دانشجویان فارغ‌التحصیل به گونه معناداری بالاتر از سهم متغیر هوش است، پرداخته شده است. یافته‌ها بر اساس تحلیل رگرسیون نشان داد: متغیر خلاقیت توانسته است به عنوان متغیر پیش بین قدرت کارآفرینی را به عنوان متغیر ملاک در سطح ۰/۱٪ مورد پیش بینی قرار دهد. در حالی که متغیر هوش در هیچ سطحی توانایی پیش بینی قدرت کارآفرینی را نشان نداده است.

بنابراین می توان گفت خلاقیت بیشترین ارتباط را با مقوله کارآفرینی دارد. این یافته با یافته‌های جو اریمین، ۲۰۰۰؛ ارهان و اسکات، ۲۰۰۱؛ برنز، ۲۰۰۱؛ موریسن، ۲۰۰۲؛ کالینز، ۲۰۰۲؛ مارتینز و تربلانچ، ۲۰۰۳؛ کالسون، ۲۰۰۳؛ یوو، ۲۰۰۶؛ هنسن، ۲۰۰۹؛ پارت و جف کات، ۲۰۰۹؛ صمد آقائی، ۱۳۸۴؛ ایمانی، ۱۳۸۴؛ سیف، ۱۳۸۷؛ سیل سیلور، ۱۳۸۹؛ مبنی بر وجود رابطه مثبت و معنی دار میان خلاقیت و کارآفرینی با تأکید بر این که نوآوری و خلاقیت اجزای لاینفک کارآفرینی بوده و بدون برخورداری از این دو ویژگی روان شناختی مهم ایجاد هرگونه کارآفرینی امری بسیار دشوار و یا شاید محال باشد، همخوانی دارد.

منابع

- اتکینسون. ریتا ال؛ اتکینسون. ریچاردسی؛ اسمیت. ادوارد ای؛ بم. داریل جی؛ هوکسما. سوزان نولن. (۱۳۸۵)، **زمینه روانشناسی هیلگارد**، ترجمه محمدنقی براهنی، بهروز بیرشک، مهرداد بیک، رضا زمانی، سعید شاملو، مهرناز شهرآرای، یوسف کریمی، نیسان گاهان، مهدی محی‌الدین، کیانوش هاشمیان، تهران: رشد.
- احمد پور داریانی، محمود. (۱۳۸۸)، **کارآفرینی**، تهران: موسسه فرهنگی و انتشاراتی محراب قلم
- ایمانی، محمدنقی. (۱۳۸۴)، **بررسی نقش دانشگاه ها در آماده سازی دانش آموختگان کارآفرین به منظور ارائه مدل نظری مناسب برای تدوین برنامه های کارآفرینی در دانشگاه ها**، رساله دکتری، تهران: دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.
- آذرهوش، محمد و احمد پور، محمود. (۱۳۸۸)، **تجارب کارآفرینی در کشورهای منتخب**، تهران: انتشارات امیر کبیر
- دانشمندفر، زهره. (۱۳۸۸)، **بررسی سهم هر یک از مولفه های هوش هیجانی در پیش بینی قدرت کارآفرینی فارغ التحصیلان بیکار رشته های علوم انسانی**، پزشکی و فنی- مهندسی در استان تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.

- بدری، احسان. لیاقتدار، محمدجواد. عابدی، محمدرضا. جعفری، ابراهیم. (۱۳۸۵)، بررسی قابلیت های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه اصفهان، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی. سال سوم شماره ۴.
- شکرشکن، حسین. برومند نسب، مسعود. نجاریان، بهمن. شهنی بیلاق، منیژه. (۱۳۸۱)، بررسی رابطه ساده و چندگانه خلاقیت، انگیزه پیشرفت و عزت نفس با کارآفرینی در دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز. مجله علوم تربیتی و روانشناسی، دوره ۳، سال ۹، شماره های ۳ و ۴.
- شفیع آبادی، عبدالله. (۱۳۸۶)، فنون و روش های مشاوره. چاپ شانزدهم. تهران: نشر ترمه
- سیف، علی اکبر. (۱۳۸۷)، روان شناسی تربیتی. تهران: آگاه.
- سیل سیور، احمد. (۱۳۸۹)، تأثیر ارزشیابی فرآیندمدار بر ایجاد خلاقیت دانش آموزان ابتدائی پاکدشت. پایان نامه دوره کارشناسی ارشد. رشته برنامه ریزی آموزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.
- محبوبی، کمال. (۱۳۸۸)، بررسی رابطه عزت نفس و خلاقیت با کارآفرینی دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز بوکان در سال تحصیلی ۸۹-۸۸. پایان نامه دوره کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی رودهن.
- هزار جریبی، جعفر. (۱۳۸۲)، بررسی میزان کارآفرینی دانش آموختگان علوم انسانی در عرصه نشریات فرهنگی و اجتماعی شهر تهران. رساله دکتری دانشکده ادبیات علوم انسانی. دانشگاه اصفهان
- کوثری، مریم. (۱۳۸۷)، طراحی الگوی برنامه درسی مقطع کارشناسی با تأکید بر پرورش مهارت های کارآفرینی. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی گرایش تحقیقات آموزشی. دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.
- مقصودی، جعفر. (۱۳۸۴)، بررسی و مقایسه ویژگی های شخصیتی و روان شناختی (هوش هیجانی، خلاقیت، خودپنداره، خودکارآمدی، و منبع کنترل) کارآفرینان تهرانی با افراد عادی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه

علامه طباطبائی. ارشد، رشته روانشناسی عمومی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.

- هزار جریبی، جعفر. (۱۳۸۲)، **ترغیب و آموزش خلاقیت در سازمان پویا، توسعه کارآفرینی و دانش آموختگان**، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی. سال نهم، شماره ۴.

-ناصری، محمود. (۱۳۸۷)، **تأثیر هوش عاطفی بر موفقیت سازمان های در گذر از مرحله کارآفرینی**. مجموعه مقالات کارآفرینی و سازمان های آینده. شماره ۳.

-Andriotis, k. (2002), "scale of hospitality firms and local economic development evidence fromcrete", *Tourim Management*, Vol. 23, NO. 4, Pages: 333-42.

-Batey, M. Furnham. A. Safiullina, X. (2010), "Intelligence, general knowledge and personality as predictors of creativity", *Learning and Individual Differences*, Volume 20, Issue 5, Pages: 532-535.

-Bell, J. R. (2008), "Utilization of Problem – Based Learning in an Entrepreneurship Business Planning Course", *Journal of Entrepreneurship*, Vol. 17, Pages: 53-61.

-Bolton, B. and Thompson, J. (2003), "The Entrepreneurs in Focus: Achieve Your Potential", *Journal of Sociology and Social Policy*, Vol. 19, No. 8, Pages: 20-31.

-Brindley, C. (2005), "Barriers to women achieving their entrepreneurial potential: women and risk", *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, Vol. 11, No. 2, Pages: 144-61.

-Carter, S. (2001), "Multiple business ownership in the farm sector: differentiating mono-active, diversified and poor enterprises", *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, Vol. 7, No. 2, Pages: 43-59.

-Collins, J. (2002), "Chinese entrepreneurs: the Chinese Diaspora in Australia", *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, Vol. 8, Pages: 113-33.

- Ekinsmyth, C. (2011), "Challenging the boundaries of entrepreneurship: The spatialities and practices of UK 'Mumpreneurs'", *Geoforum*, Vol. 42, Pages: 104-114.
- Gries, T. and Naude, W. (2010), "Entrepreneurship and Human Development: A Capability Approach", *Journal of Public Economics*, Vol. 94, Pages: 1-22.
- Hisrich, R. Langan, Fox, J. Grant, Sh. (2007), "Entrepreneurship Research and Practice: A Call to Action for Psychology", *American Psychologist*, Volume 62, Issue 6, Pages: 575-589.
- Martins, E. C. Terblanche, F. (2003), "Building organizational culture that stimulates creativity and innovation", *European Journal of Management*, volume 6, Number. 1, Pages: 64-74
- Mikroyannidis, A. Theodoulidis, B. (2010), "ontology management and evolution for business intelligence", *International Journal of Information Management*, Vol: 30, Pages: 559-566.
- Morrison, A. (2002), "Small hospitality business, enduring or endangered?", *Journal of Hospitality and Tourism Management*, Vol.9, No. 1, Pages: 1-11.
- Orhan, M. and Scott, D. (2001), "Why women enter into entrepreneurship: an explanatory model", *Women in Management Review*, Vol. 16, No. 5, Pages: 232-47.
- Pang, J. S. Villacorta, A. M. Chin, S. Y. Morrison, J. F. (2009), "Achievement motivation in the social context: Implicit and explicit Hope of Success and Fear of Failure predict memory for and liking of successful and unsuccessful peers", *Journal of Research in Personality*, Vol. 43, Pages: 1040-1052.
- Part, A. C., Jeffcut, P. (2009), "Creativity, Innovation and the cultural Economy", Book review, *Journal of Technovation*, Vol: 30, Pages: 386-388.
- Prechel. F, Holling, H. Wiese, M. (2006), "Relationship of intelligence and creativity in gifted and non gifted students" An investigation of threshold theory", *Personality and Individual Difference*, Volume 40, Issue 1, Pages: 159-170.
- Robbins , s.p. (2007) . organizational behavior, 12.ed.pearson:prentice hall .

- Solovey, c.r. (2001). emotional intelligence cognition and personality. newyork bay wood.
- Schantz, L. Conroy, E. D. (2009), "Achievement motivation and intraindividual affective variability during competence pursuits: A round of golf as a multilevel data structure", *Journal of Research in Personality*, Vol. 43, Pages: 472-481.
- Scott, P. Gibbons, P, Coughlan, J. (2010), "Developing subsidiary contribution to the MNC-Subsidiary entrepreneurship and strategy creativity", *Journal of International Management*, Volume 16, Issue 4, Pages: 328-339.
- Silvia, P. J. (2008), "Another look at creativity and intelligence: Exploring higher – order models and probable confounds", *Personality and Individual Difference*, Volume 44, Issue 4, Pages: 1012-1021.
- Sternberg, R. J. (2004), "Successful intelligence as a basis for entrepreneurship", *Journal of business venturing*, Vol. 19, Pages: 189-201.
- Wiener, B. (2006), "An attribution theory of Achievement motivation & emotion", *psychological review*, available at www.sciencedirect.com
- Sternberg, R. J. (2004), "Successful intelligence as a basis for entrepreneurship", *Journal of business venturing*, Vol. 19, Pages: 189-201.
- Wiener, B. (2006), "An attribution theory of Achievement motivation & emotion", *psychological review*, available at www.sciencedirect.com
- Zampetakis, L. A. Beldekos, P. Moustakis, V. (2009), "Day-to-day" entrepreneurship within organizations: The role of trait Emotional Intelligence and Perceived Organizational Support", *European Management Journal*, Volume 27, Issue 3, Pages: 165-175.
- Zeidner, M. (2000), "The Effects of Educational context on Individual Difference Variables, self – Perception of Giftedness, and school Attitudes in Gifted Adolescents", *Journal of youth and Adolescence*, Vol. 28, No. 6
- Zeidner, M. (2000), "The Effects of Educational context on Individual Difference Variables, self – Perception of Giftedness, and

chool Attitudes in Gifted Adolescents", Journal of youth and Adolescence, Vol. 28, No. 6.

-Silvia, P. J. (2008), "Another look at creativity and intelligence: Exploring higher – order models and probable confounds", Personality and Individual Difference, Volume 44, Issue 4, Pages: 1012-1021.